

Pismo.

Ta hudomušni poštar danes
Prinesel pismo mi od »nje« je.
A glejte, mesto jedne znamke
Prilepila na nje kar dve je.

»Ahá«, si mislil sem veselo,
»Pa danes mnogo bode čtiva«.
A bila so le pisma moja,
Ki jih vrnila-ljubezniva.

Tehomil.

Pastorke države in družbe.

Nemški spisala Therese Fr. v 9. št. «Wiener Mode»

nas je veliko človekoljubnih naredeb; skoraj za vse sloje, za vse kroge, za vsako starost skrbi ali država ali človeška družba. Samo za en sloj se ne stori tako rekoč nič. Ta sloj so namreč vzgojiteljice, pastorke države in družbe.

Sicer obstoja marsikateri «dom» za učiteljice in vzgojiteljice, ali to je sve le kapljica v morju. Res je, da daruje društvo veliko za tak dom, to treba pač priznati, a dosti to le še ni. Dunaj in druga velika mesta imajo več takih pribežališč, kamor se zatekajo časih odgojiteljice, da si opomorejo nekoliko od svojega teškega poklica. Toda brezplačno je to le za malo število odgojiteljic; večinoma morajo živeti ob svojih težko zasluženih prihrankih.

A kako potrebno bi pač bilo, če bi ustanovila država, ali privatna dobrodelnost tak dom, ali da bi se na uže obstoječem zavodu vstanovila brezplačna mesta, kjer bi se mogla odpočiti brezplačno pokoja potrebna odgojiteljica štiri tedne — ne več.

Zavod za zastarele odgojiteljice, kamor bi se mogle zatekati po dokončanem 60. letu, ali redna penzija, ki bi ji bila izplačana po 60. letu od države ali po ustanovi, spada itak le med nedosežne sanje.

Naj mi bode dovoljeno narisati razmere odgojiteljic. Žal le, da bodem morala načrtati veliko sence. Ako postane kaka uboga sirota odgojiteljica, — uboga sirota se glasi sicer kakor pleonazem, kajti bogata sirota ni sirota ampak, dedičina — ako postane tedaj odgojiteljica, poda se z vsem idealizmom krepke, nadepolne mladosti, z radostnim, za vse dobro in lepo občutljivim srcem na delo. Toda često izve marsikaj, kar ni ne resnično, ne dobro in ne lepo. Toda ne o tem, ne o idealni, niti o etični, marveč le o materijalni strani naj govorim tu le.

Mnogo odgojiteljic dela rajši na deželi, da si ohrani s tem zdravje. In prav imajo, kajti odgojiteljica, ki je zgubila svoje zdravje, je zgubila vse. Saj ni nobene brezplačne naredbe za bolehajoče odgojiteljice. Ali jih pa je morda za zdrave?

Država in družba pravita učiteljici: Plavaj ali utoni! In tako plava odgojiteljica ter plava, a slednič vendar utone. Kajti kaj hasni plavanje, ako ni nikjer obrežja? Ni obrežja za vkrcanje, ni za počivanje!

Ako se hoče odgojiteljica začasno odpočiti, ni ji mesta, kjer bi mogla to storiti brezplačno. Tega seveda ne more reči državna učiteljica in uradnica, ki ima tudi v počitku svojo plačo. Ako se pa hoče odgojiteljica spočiti vsako leto 4 tedne, izgubila bi pri mesečni plači 30 gl., na leto 60 gl. Kajti 30 gl. zgubi plače in 30 gl. bi porabila. Ako pa to stori, je na stare dni brez kruha, lahkomišelnica, ki zapravlja v 10-ih letih 600 gl. Ako pa tega ne stori, ako dela in dela v jedno mer naprej, brez počitkov, postane naposled trudna in bolna ter izda kar na enkrat še več. Torej ne preostaja družega nego zapravljanje vsako leto 60 gl. ter si zdravje ohraniti, ali večkrat zboleti in prihranjeni denar vporabiti. Pač financijelna uganka!

Odgojiteljica se ne sme ni kratko ni malo utruditi, zboleti pa že celo ne. K večjemu, če bi imela nepričakovano srečo zboleti za legarjem, za osepnicami, za kolero ali kako drugo tako ljubeznivo boleznijo. Potem jo spravljajo v bolnišnico in «hiša» plača troške. Kako pa, če ji vpešajo polagoma živci? Če je potrebna počitka in postrežbe? Ako ne zbolí na mah, ampak se bolezen v njej polagoma razvija, kakor se to dogaja i pri drugih smrtnikih? Šumenje po ušesih, zimica, pomanjkanje apetita, to se da še zatajiti, toda omedlevice jo uničujejo, vže popolnoma. «Bolehna je, ne morem je rabiti». In odgojiteljica gre.

A zdaj se pričné za guvernanto pravo mučeništvo. Dokler je zdrava, more še vse prenesti, vsako pretirano zahtevo, tudi nehvaležnost in preziranje. To vse še ni nesreča. Toda zapuščati hišo, ne dovolj bolana, da bi šla v bolnišnico, ne dosti zdrava za delo — to je nesreča, to je beda, socijalna beda tega duševnega proleterijata.

Potem pa gre katera taka ter si prereže žile, kakor pred nekoliko leti gospica P. v Pragi, ali se vstreli, kakor učiteljica Dermouth v Karlovih varih lansko leto. Ona, ki ne ljubi noža ali samokresa, ki ne požira rada mehke vode ni koji se ne vidi prijetno zmrzniti po zimi, ta mora, ako hoče živeti, vporabljati svoje težko prihranjene novce, dokler se popolnem ne okreпча, ter zopet nastopi

službo. A te scene se ji bodo menjavale tolikokrat, kolikorkrat se bode zljubilo režiserju «usoda».

Da se prihranki v takih slučajih posebno množé, tega morda ne bo nihče trdil. Odgojiteljica, koji gre njen poklic na živce, je tako rekoč obsojena na smrt, s počasnim umiranjem.

Družba plačuje zadovoljno za fabriške delavce in posle v bolniške blagajne. Ako bi plačevala tudi za odgojiteljice, bilo bi marsikaj bolje.

Vsaka hiša, v koji je odgojiteljica, naj bi plačala v kako bolniško blagajno za obolele odgojiteljice. V slučaju bolezni ali za časa rekonvalescence bi dobivala le-ta malo podporo. Vgovorjalo se mi bode morda, zakaj ne bi vplačevale odgojiteljice same. Vsled svoje večje inteligence in svoje višje plače naj bi ona sama mislila na slučaj bolezni, a ne obitelj.

Kedor tako govori, ta pač ne pozna razmer. Saj ima dandanes vsaka obogatela branjevka odgojiteljico — pa to naj bi že bilo —, a menja jih, kakor svoje rokavice, ali še celo bolj. Potem treba seveda v kakem domu čakati na novo priliko. In v takem slučaju so domovi res pravi blagor za take odgojiteljice, blagor, kojega ni moči prehvaliti. Dom dovoljuje ugodnih plačilnih modalitet, z jedno besedo, kredita, ter dovoljuje, da plačuje svoj dolg v obrokih, ko pride v boljšo službo. Pripeti se pa tudi, da mora dalj časa čakati službe in v takem slučaju ne bi mogla vplačevati redno v bolniško blagajno. Hiša pa bi to vedno lahko storila. Zakaj naj zavaruje delodajalec samo svojega hlapca, ki mu češe konje, zakaj ne zavaruje tudi osebe, ki mu vzgaja otroke? Ali je ona manj vredna, nego njegov hlapec ali njegova dekla?

Če zapusti hlapec bolnišnico, dobi iz bolniške blagajne vsaki dan znesek, dokler ni sposoben za delo. Odgojiteljica, ki zapušča bolnišnico, mora živeti ob svojih prihrankih.

Kako redki so slučaji, da postrežejo obolelo odgojiteljico «v hiši!» Ako se pa to res godi, potem ni niti misliti na počitek. Kajti hvaležnost spodbuja odgojiteljico, da prične kar hitro s poukom, kajti otroci so med tem veliko zamudili, so «vse» pozabili! Odgojiteljica, ki če škodo popraviti, si nabavi več dela, nego morejo njene slabe moči. In posledica tega je nepremagljiva slabina in kot zadnja konsekvence — zapustiti mora službo z refrenom «ob prihrankih».

Nikakor ne slikam prečno. Saj pride še hujše, kakor bodemo precej čuli.

Kaj stori odgojiteljica, ako onemore po nezgodi? Kaj stori nisem hotela reči, kajti kaj stori sti nam pokazali g. P. in g. Dermouth. Hotela sem reči, kake so naredbe, so li vrejene za invalidne odgojiteljice?

Jednostavno — ni jih.

Odgojiteljica ne sme postati invalidna. Ponesrečiti sme samo po železnici, na parobrodu ali k večjemu na tramvaju. V teh slučajih je za njo preskrbljeno. Ako pa ponesreči na deželi v vozu kakega posestnika, ako ne more več opravljati svojega posla, mora zopet zapustiti hišo ter živeti ob svojih prihrankih.

Domov za rekonvalescentinje vseh slojev in vrst imamo, samo za odgojiteljice jih ni. Saj je društvo za varstvo živali, zoper trpinčenje živali, pretirano izrabljenje delavne moči domačih živali — a zoper izrabljenje odgojiteljice se nihče ne oglašča.

Ako preobloži brezvestna mati — pa saj jih je med veliko izbornimi in dobrimi materami tudi nekaj brezvestnih — po dnevi svojo odgojiteljico ter ji prepušča še po noči otroke, namesto da bi jih sama pri sebi imela, ne bode nihče zagovarjal odgojiteljice. Saj to je njena dolžnost. Da, «dolžnost» odgojiteljice je jako natezljiv pojem. In vsemu temu se še družiti strah pred revščino v starosti.

Ali ne bi bilo mogoče učiniti kaj — a ni mi prav jasno kaj — da ne bi strah pred nesrečno starostjo ogrenil odgojiteljicam njihovega poklica?

Ali ne bi n. pr. hišni gospodar, ki plačuje davke, da more šolska učiteljica brezskrbno storiti svojo dolžnost, da ima vsako leto svojo potrebno zabavo in brezskrbno starost — ali ne bi ta hišni gospodar plačal še nekoliko več za penziski fond za odgojiteljice stare 60, 55 ali 50 let? Vse jedno, če imajo skušnjo, ali ne. Tudi odgojiteljice brez skušnje, ki so se postarale v zvestem izpolnjevanju svojih dolžnosti, naj ne bi ostale nepreskrbljene.

Ako bi vsaka hiša, ki ima odgojiteljice — in katera je nima dandanes — vplačala mali donesek penziskemu zakladu za odgojiteljice, nabral bi se velik zaklad. Potem bi imela tudi odgojiteljica svojo državno penzijo.

Odgojiteljice se časih tudi može. Pravim nalašč včasih. Kajti meščanski mož ima navadno predsotkov zoper odgojiteljico, ki vendar bolj hrepeni po lastnem domu nego marsikatero drugo žensko bitje, ki vzraste pri svojih stariših. A navadno mislijo, da bi bile odgojiteljice slabe gospodinje. Plemenitaška hiša pa sprejme rajši kako glumačico, šansonetko, baletno plesalko ali cirkusno jahačico, nego odgojiteljico. Sramote, dobiti v hišo pošteno odgojiteljico kot sinaho, se branijo plemeniti stariši z vso močjo.

Odgojiteljice se tedaj tudi časih možé in take ne bi imele nobenega prava do penzije. Bonne se pa može prav često, ker imajo več prilike, pokazati se tudi od gospodinjske strani. To bi došlo zopet penziskemu zakladu v prid, kajti vplačati bi se moralo tudi za bonno. Saj ne more biti težko hišnemu očetu, ki plačuje svoji bonni, 15-20 gl. plačati tudi mali davek za njo.

To bi bilo ne le v prid odgojiteljicam in bonnam, ampak tudi starišem; kajti one bi opravljale svojo dolžnost z večjim veseljem, ako jih ne bi več mučila skrb za žalostno starost — po žalostni mladosti.

Toda to so le utopije. To se ne zgodi. Ta članek se izgubi brez uspeha, kakor vsi drugi, imajoč podobno osebino. In stanje odgojiteljic ostane isto. Sestavki take vsebine so namreč zrnca, ki padajo vedno le na nerodovitna tla.

Poslovenila Danica.

Pojav življenja.

Spisal E. K.

bala si se, da si me razžalila. A jaz bi Ti moral biti hvaležen. In res sem Ti hvaležen.

Seveda še le danes.

Ej, čustvo je hitreje, mnogo hitreje od misli. Včeraj sem samo čutil, po noči sem mislil in danes vem.

Menil sem že, da sem živ mrlič. To je strašno. Veš, da si na svetu, premikaš se, opravljaš mehanično življenske funkcije, a prav za prav ne — živiš. V prsih se širi čudna votlina, čudna, ker nima niti rezonance za glasove, ki prihajajo od zunaj. Ako udariš na prazno omaro, zaslišiš nekakšen glas. Zrak se je pretresel, vzdušni valovi se zazibljejo in zazvene. Morda neprijetno, a vendar zazvene. Tolči na moja prsa in vse ostane mirno. Samo časih — redko kdaj — zbudiš smeh, smeh poln ironije, prezira: kaj mi je mar vaše butanje in udaranje? Mrliča nič ne boli.

Li veste, kako je, kadar dušo zebe?

Mučite me, trpinčite me, neusmiljeno, barbarično, dolgo — jako dolgo — pa Vas v duši zazebe. Ako ne občutite ob mojem smehu ledenega dihhlaja v svojih prsih, tedaj ste mrtvi kakor jaz.

Nekdaj je bilo drugače. Nekdaj sem bil mlad in stcé mi je bilo polno, da je kar kipelo. Toliko krvi je bilo v njem, da bi bil